

עניינים תוכן

2	מבוא
3	סקירת ספרות
3	מאפייני הקשישים בישראל
4	איכות חיים בגיל השלישי
6	גילנות
7	התפתחות מדיניות רווחה בישראל
9	המדינה בטיפול בקשישים
12	דיור מוגן
14	מתודולוגיה
14	מחקר איכותני
14	שיטת המחקר
15	רציונל ותרומה
16	ממצאים
16	תמה ראשונה: קשישים בישראל מתקשים להתקיים מבחינה חומרית ללא תמיכה שלא מטעם המדינה
17	תמה שנייה: פעילויות הפנאי מועילות לרווחת הקשישים, אולם רק חלק קטן זוכה להן בפועל
19	תמה שלישית: גילנות קיימת בעיקר בתחומי כלכלה ויחס החברה
20	תמה רביעית:
22	דיון
26	סיכום
27	מקורות
	מקורות. שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
	נספחים
30	

מבוא

מדינת ישראל, כמו במדינות אחרות בעולם המערבי, מתמודדת עם עלייה משמעותית בכמות האנשים המבוגרים אשר נמצאים בחברתה. עליית גיל האוכלוסייה נובעת משיפורים בטכנולוגיה הרפואית ובאספקטים שונים אשר קשורים לרווחה ואיכות חיים. משרד הרווחה ומשרדים ממשלתיים אחרים אחראים על טיפול ותמיכה באותה אוכלוסייה מבוגרת אשר מגדילה את הזמן במשך כל הזמן. מאחר וגיל התמותה עולה נוצר מצב בו אנשים מבוגרים חיים זמן רב יותר בתור אנשים מבוגרים אשר צריכים תמיכה מסוימת שהרי אין יכולים ליצור לעצמם רווחה ואיכות חיים בכל תחומי החיים. בשל המצב הזה ילדי אותם מבוגרים עוזרים עד כמה שהם יכולים כדי לדאוג לכך שאיכות החיים של ההורים שלהם תהיה טובה עד כמה שאפשר. זאת למרות שהם צריכים להתמודד עם חייהם שלהם. מתיאור מצב זה עולות השאלות אשר קשורות ליכולת של המבוגרים לכלכל את עצמם וליצור רווחה בחייהם בתחומי חיים אחרים במדינת ישראל. האם המדינה מספקת את הצרכים אשר דרושים למבוגרים או שמא אלו חשים מורת רוח וחוסר שביעות רצון מן המצב הקיים. האם הם מסוגלים לחיות את תקופת הסיום של חייהם בצורה משביעת רצון או שמא אין הם מסוגלים להביא את עצמם לרווחה כלכלית והמדינה לא פועלת מספיק, בתחומים שונים, כדי להביא לאותה רווחה. יש לזכור כי בשנים האחרונות חלה עלייה ביוקר המחיה, עלייה אשר השפיעה גם עם אוכלוסיית הגיל השלישי. האם המדינה הצליחה לחדש את התנאים אותם נותנים לאוכלוסיית הגיל המבוגר או לא.

שאלת המחקר אם כן תהיה: האם מדינת ישראל מספקת את צרכי אוכלוסיית הגיל השלישי באופן שמביא לרווחתם בתחומי החיים השונים.

שאלת המחקר תבקש גם להשוות את המצב בארץ לעומת מדינות אחרות בעולם המערבי מבחינת מחקרים אשר נערכו באותם מדינות וגם תשווה את המצב הקיים עם תיאורית ומודלים חברתיים אשר מתארים את המצב הרצוי מבחינת אוכלוסיית המבוגרים בישראל. לצד סקירת הספרות אערוך גם מחקר אמפירי אשר ינסה לבדוק את המענה של שאלת המחקר באופן אמפירי.

סקירת ספרות

מאפייני הקשישים בישראל

אחד המאפיינים הבולטים של העידן הנוכחי הוא מגמת ההזדקנות של האוכלוסייה. אחוז הקשישים אשר נמצאים מעל לגיל 65 עומד על שליש מהחברה כולה, תוחלת החיים ממשיכה לעלות ומספר הקשישים במדינה עולה כל הזמן (מכטינר, 2010). גידול זה של האוכלוסייה של הזקנים במדינה עתיד להביא גם לגידול משמעותי בשירותי הבריאות והפנסיה. גדילת האוכלוסייה תביא לשינויים ביכולת הממשלה לאפשר שירותים ממשלתיים לציבור הרחב ותדרוש גם מן הממשלה לערוך רפורמה במס. ככל שהחלק של החברה אשר יוצא ממעגל העבודה גדל, ואוכלוסיית בעלי ההכנסה קטנה, שיעור הגידול בכנסות המדינה ממס ילך ויקטן. לכן ממשלות בעתיד יצטרכו לערוך רפורמות במערכת המס שלהן, כדי להתמודד עם התופעה. אפשרות נוספת תהיה העלאת גיל הפרישה אשר יכול גם כן לעזור במידה מסוימת (ברודסקי ואחרים, 1999).

ישראל היא מדינה אשר הייתה נולדה באופן מהיר למדי ועברה תהליך מואץ של התבגרות מאז שהיא נוסדה. היא הפכה מיישוב צעיר בעל שיעור קשישים מצומצם שלא עלה על ארבעה אחוזים לחברה אשר כללה עשרה אחוזים קשישים מכלל האוכלוסייה שלה בתחילת שנות האלפיים. חוקרים הצביעו על כך שקצב ההזדקנות הזה היא כמעט חסר תקדים בעולם ונבע מעלייה מוגברת של קשישים לארץ ישראל מאז שהיא הוקמה. המדינה עברה תמורות רבות מבחינת התשתית אשר היא יוצרת עבור טיפול בזקנים. משום כך כיום ישראל מחזיקה באחת מדינות הרווחה המתקדמות בעולם בתחום הטיפול בקשישים (מקור). חוקרים הצביעו על כך שמשום מדיניות הרווחה המשתפרת של מדינת ישראל כלפי הקשישים עלתה תוחלת החיים שלהם בעשר שנים, בממוצע (ברודסקי ואחרים, 1999). זכויות הקשישים מעוגנות בחוק ביטוח סיעוד ובא לידי ביטוי בפעולות ותכניות שונות.

המצב של הקשישים בישראל סובל מבעיות רבות. נתונים מראים כי רק שליש מבני 65 ומעלה מגדירים את מצב בריאותם טוב או טוב מאוד, וזהו הנתון הנמוך ביותר מבין מדינות המערב אשר השתתפו במחקר. מבחינה כלכלית בחינה של מצב הקשישים בישראל מראה על כך ששליש מן הזקנים נמצאים מתחת לקו העוני. שני שליש מכלל הזקנים מעידים על כך שהם סובלים מקושי לכסות את ההוצאות החודשיות (מכטינר, 2010). לתופעות הללו מצטרפת הידיעה כי מספר בני השישים וחמש פלוס עומד היום על עשרה אחוזים מן החברה, בשנת 2020 הוא עתיד להיות שנים עשר אחוזים ובשנת 2030 הוא עתיד להיות ארבעה עשר אחוזים (מכטינר, 2010).

לצד הבעיות הפיזיות ומהעשיות הללו אשר קשורות לחיים של הקשישים בישראל ובכלל עומדות בפני הקשישים גם אתגרים אחרים אשר לא ניתן לאפיין אותם באופן כמותי. אתגרים אלו, כפי שנראה להלן,